Jaar 1546

Begin 1546 stierf Hendrik VIII van Engeland en tevens de koning Fransois van Frankrijk.

18 februari 1546 – Dood van Luther

Bij het overlijden van **Luther** *blijkt zijn beweging nog springlevend. Het protestantisme is trouwens beter georganiseerd geraakt onder invloed van het calvinisme , dat voor een meer geregelde kerkorde pleit.*
Om de inquisitie meer slagkracht te geven, hadden de inquisiteurs-generaal in 1545 de centrale overheid verzocht om hun bevoegdheden via pauselijke verordeningen beter te definiëren. Op 28 februari 1546 verschijnt dan een ordonnantie om de specifieke moeilijkheden die bij het optreden van de inquistieur in de Nederlanden zouden kunnen ontstaan aan te pakken. De lokale overheden krijgen de opdracht de inquisiteur zo goed mogelijk bij te staan, door de in verdenking gestelde personen te arresteren en op te sluiten. Zij die de inquisiteur zouden tegenwerken lopen het risico gestraft te worden als sympathisanten van 'ketters'.

Deze samenwerking loopt blijkbaar niet van een leien dakje, want de inquisiteurs vragen in augustus 1546 in Leuven een spoedoverleg ' pour… conferer et adviser sur les difficultez trouvées en leur charge'. *In 1547 dienen de inquisiteurs een verzoek in bij de* Geheime Raad. *Ze eisen dat het inquisitie-apparaat nog beter wordt uitgebouwd. Het jaar daarop dienen zij zelfs een concreet ontwerp in voor een nieuwe ordonnantie. Het advies van de geconsulteerde instanties is in het algemeen echter negatief.*

Op 8 april 1546 vindt de vierde sessie van het concilie van Trente plaats. Op 7 juni sluiten Frankrijk en Engeland vrede.
Op 30 juni verschijnt het 'Edict over de verboden boeken'..

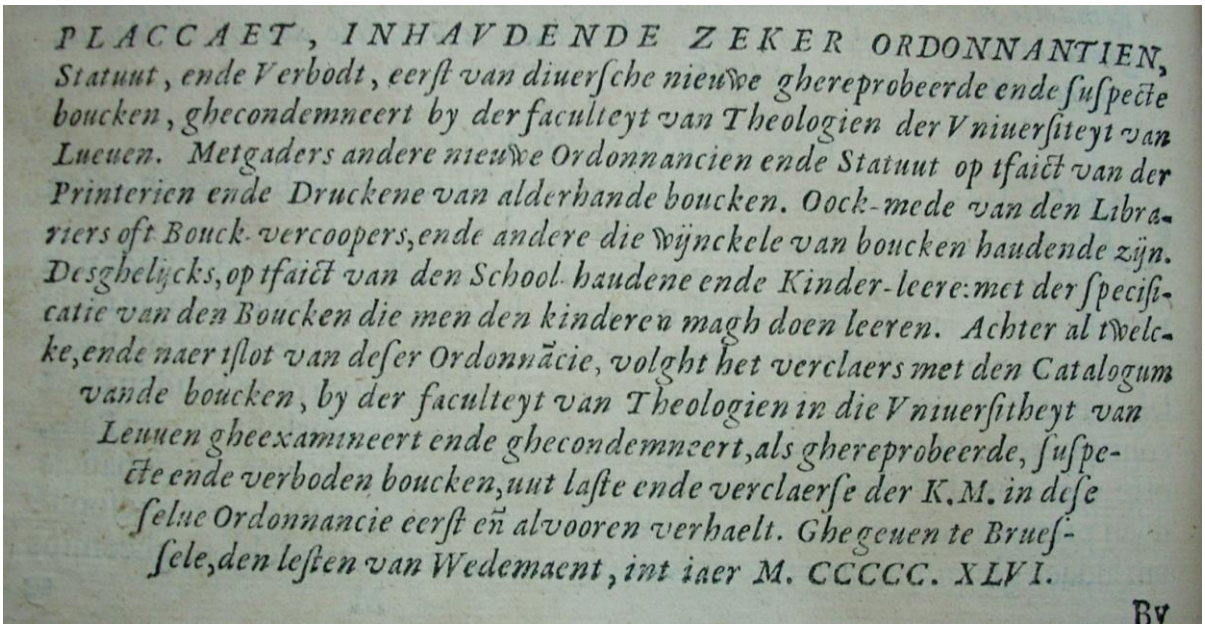
PLACCAET, INHAVDENDE ZEKER ORDONNANTIEN, Statuut, ende Verbodt, eerst van diuersche nieuwe ghereprobeerde ende suspecte boucken, ghecondemneert by der faculteyt van Theologien der Vniuersiteyt van Lueuen. Metgaders andere nieuwe Ordonnancien ende Statuut op tfaict van der Printerien ende Druckene van alderhande boucken. Oock-mede van den Librariers oft Bouck-vercoopers, ende andere die wijnckele van boucken haudende zijn. Desghelijcks, op tfaict van den School-haudene ende Kinder-leere: met der specificatie van den Boucken die men den kinderen magh doen leeren. Achter al twelcke, ende naer tslot van deser Ordonnãcie, volght het verclaers met den Catalogum vande boucken, by der faculteyt van Theologien in die Vniuersitheyt van Leuuen gheexamineert ende ghecondemneert, als ghereprobeerde, suspecte ende verboden boucken, uut laste ende verclaerse der K.M. in dese selue Ordonnancie eerst eñ alvooren verhaelt. Ghegeuen te Bruessele, den lesten van Wedemaent, int iaer M. CCCCC. XLVI.
By

Karel V vecht zijn persoonlijke kruisvaart tegen de 'ketterye':
Van Meerbeeck*:*

‘Ten dien tijde den grootmachsen keyser Carolus, hebbende wel overleydt dat hy den ghenen was, aen wien Godt **het sweerdt der justicien** gegeven hadde, om die wederspannighe ende quade menschen daer mede te straffen,
ooc dat hy niet meer en konde verdraghen de boosheydt **der Lutheranen**,
namentlijck van de princen die besmet waren vande selve ketterye, end die de oude religie hadden uyt hun landt geroyt ende verdreven,
ende den meesten deel van de rijcksteden tot hun verbondt van **Smalcald** ghebracht:
hoe wel hy op verscheyden rijcsdaghen neerstigheydt ende onderwijsinghen ghenoegh ghedaen hadde – soo door hem selven als door gheleerde doctoren ende mannen van goeden leven, om hen wederom te trecken tot hunne oude religie.
Welcke daer mede qualijck te vreden zijnde, **hebbende hunne oogen verdonckert met eenen sekere roock ende nevel van de ketterye** ende hebben onder het bevel van hunne oude vryheydt ende met ander sot voorstel – oorsake ghenomen om teghen den keyser op te staen.
Daerom heeft hy siende ende dat hy met goedheydt ende ander christelijcke onderwijsinghen henlieden niet en konde gebrengen tot de reedelijckheydt ende onderdanigheydt op dat het christenrijck soude al gelijckelijck leven in peyse ende in eene religie,
heeft ten lesten moeten nemen ofte ghebruycken het sweerdt der justicien, waermede hy synen eedt doende, in de crooninghe ghesworen hadde te straffen de wederspannighe tegen hem ende theylich rijck, heeft die straffe voorgenomen te doen, aen twee die voornaemste vorsten van de protestanten van Duytslandt – waer onder alle de ander waren schuylende – één den hertoghe Jan Frederick van Sassen ende twee Philippus Landtgrave van Hessen.’

Met machtsvertoon probeert Karel de opstandige edelen te intimideren, maar dat lukt niet helemaal:
‘Om te betoonen de grootheyt van hun voornemen, hunnen moedt ende de kleyne vreese die sy van den keyser hadden, hebben sy hem ontnomen de naem van keyser. … Den hertoghe van Sassen raedde dat men hem noemen soude **Carel van Gendt**, omdat hy daer geboren was – den lantgrave was van andere menyninge, waerom sy hem aldus hebben genoemt **Carel hem selven segghende keyser.**’

De protestanten voelen zich gesteund door de sympathie bij deze hoge heren, al krijgen ze het ook in de Westhoek steeds harder te verduren: in **Hondschoote** *laat de magistraat op 25 augustus 1546 de saaiwerker* **Karel de Rovere** *terechtstellen. Ook twee anderen worden gestraft. In* **Ieper** *belandt* **Martin Peetrey**, *schoenmakersknaap, in 1547 op de brandstapel omwille van zijn calvinistische overtuiging.*

Op **21 december 1546**, *zo meldt het cartularium van de Sint-Bertinusabdij, vindt in Poperinge een vreugdeuitbarsting plaats, want het – eeuwenlange - proces over de ‘draperie’ (lakenhandel) tegen de wevers van Ieper wordt* **gewonnen.**

In maart 1547 *wordt het concilie van Trente voortgezet. Deze onderhandelingsfase duurt tot de 21ste juni van dat jaar. Keizer Karel behaalt ondertussen in Mühlberg een belangrijke overwinning in zijn strijd tegen de Luthersgezinde hertogen en graven.*

3 maart 1546 – Koop van graan voor de armen - Resoluties A – folio 48r

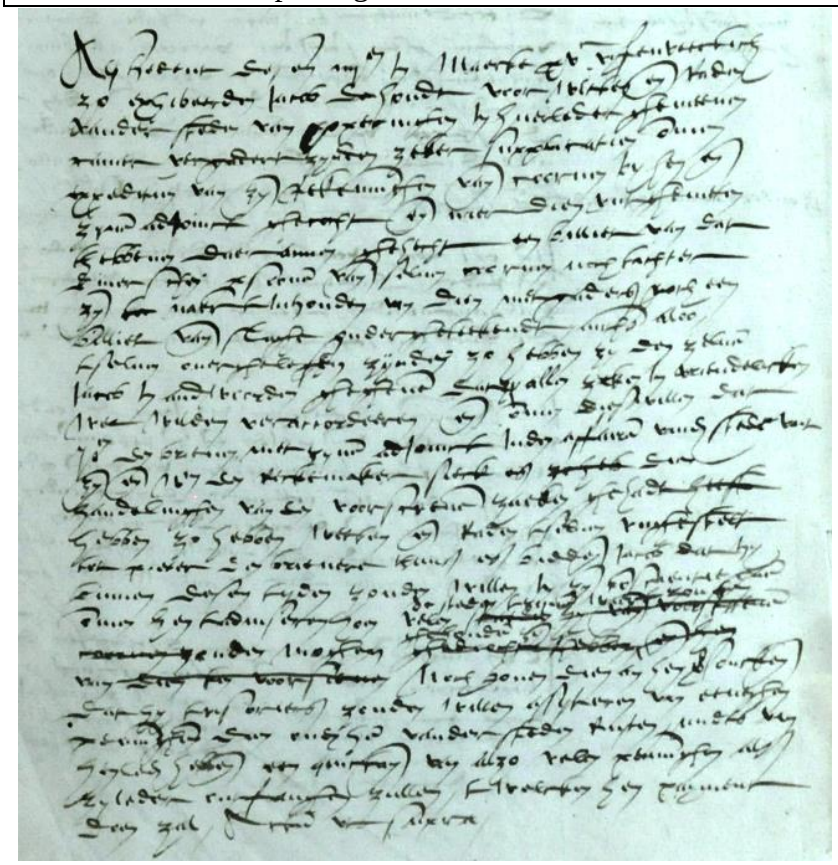

Ondertussen is de situatie in Poperinge zeker niet verbeterd, en blijft de armoede heersen.
Jacob de Hondt die verantwoordelijk is voor de verkoop van het ingevoerde graan in de stad – krijgt zijn rekeningen niet betaald. Hij heeft verschillende schuldenaars die niet kunnen betalen.
Dat neemt niet weg dat men het geïnde geld van Jacob de Hondt dringend nodig heeft – zodat men hem Jacob – ook vraagt om de stadontvangers bij te staan.

Als heedent den iiij in maerte xvc vifenveertich zo exhibeeren **Jacob de Hondt** voor wetten ende raden vander stede van Poperinghen in huerlieden ghemeenen camer vergadert zynde zeker supplicatien omme appellatien van zyn rekeninghen van de coornen by hem en zynen adjoinct ghecocht ende naer dien vutghemeten thebbene daer annen ghehecht **een billiet** van dat diversche persoonen van de selven coornen noch tachter zynde naer tinhouden van dien – metgaeders noch een billiet van de clacht ondergeteekendt -
anders alomme tselven overghesleghen zynde -zo hebben zy den zelven Jacob in andtwoode ghegheven dat zy allen zeker in strictelicken wet waeren veraccordeerende
ende omme dies willen dat Pieter Debriewere mits zyne adjoinct inden affairen vanden stede vut zyn
ende Jan De Reckemakere siek es –
den handelinghe van den voorscreven saeken ghelaeten hebben -
zo hebben wetten ende raden tselven inghestelt tot Pieter de Briewere thuus es,
biddende Jacob dat hy binnen desen tyden zoude willen zyne conscience doen –
omme hen tadviseren zoo vele de stede tzyne waert zouden zenden moghen –
Noch bovendien an hem versouckende dat zy de tresoriers zouden willen assisteren van eeneghen penninghen daer voer hem vander stede ….
mets van hen te hebben een quictancie van alzo velen penninghen als zylieden ontfanghen zullen, twelcken hem payement doen zal
Actum ut supra

Het zelf in handen nemen van de graanverkoop sloot aan bij de algemene politiek in Vlaanderen. In 'Nieuwe bijdragen voor regtsgeleerdheid en wetgeving, Volume 5' *door J. van Hall en B.J. Lintelo De Geer, schrijft men het volgende:*
In Vlaanderen, Braband, Gelderland, Vriesland en elders werden door Karel verscheidene plakkaten gegeven, om, bij slecht gewas, den uitvoer van koorn en het opkopen te beletten.

Niet alleen toch vinden wij dat verbod in 1523, maar ook in 1527 – 1531 – 1532 – 1535 – 1544 **– 1546** en 1551 gegeven, bij het laatste plakkaat waren tevens bepalingen gevoegd voor het gebruik van koorn tot bakken, brouwen, ja zelfs, dat het houden van maaltijden, bruiloften en andere feesten tot een zeker aantal personen moest beperkt worden, en – zo lezen wij, 'al 't selve om te remedieren de duurte van de granen'.
Zij die meer bezaten dan tot september nodig was, waren gedwongen om het te verkopen. Het zal onnodig zijn om deze en dergelijke plakkaten te beoordelen van het standpunt onze eeuw. De bedoelingen van Karel waren gewis niet te veroordelen.

5 maart 1546 – Rentebrief voor de gemeene armen

In deze arme tijden zal het dan ook deugd gedaan hebben dat de bakker Danneel Canen en zijn vrouw Sandrinne een inspanning deden om den dis te financieel te spijzigen.
Op 5 maart 1546**, zo schrijft meester* **Germain Schoonaert** *in zijn artikel over Jacob De Pape, ontvingen de dismeesters Jan de Reckemaker, Jan Makeblijde en Pieter VandeWalle een rentebrief, geschonken door de bakker* **Danneel Canen** *en zijn echtgenote* ***Sandrinne*.*
De schenking gebeurde 'uyt goeden jonctsten ende caritaten, omme 't onderhouden vande ghemeene armen ' *met de renten moesten de dismeesters telkens op Goede Vrijdag honderd broden uitdelen aan de behoeftigen en op het feest van Sint Simon (28 oktober) dertig broden* 'tot inder eeuwigheid'.
Bovendien moesten de dismeesters op dezelfde dag een mis laten opdragen aan het altaar van de Heilige Geest in de Sint Bertinuskerk. De gouverneurs van het altaar van Maria in de Sint Bertinuskerk ontvingen een bedrag waarmee ze tot 'inder eeuwigheid op Onze Vrouwendag' *het groot lof moesten laten zingen. Het overschot van de jaarlijkse rente mochten de dismeesters gebruken'* naer haerlieder discretie'.
Dit was het enige geval waarbij een schenking werd geregistreerd voor de Ghemeene armen, zo schrijft Germain Schoonaert en hij concludeert dat we toch kunnen besluiten dat het streven van het stadsbeleid om de armenzorg volledig in handen te krijgen, te centraliseren en van voldoende financiële middelen te voorzien, zeker niet beantwoordde aan de verwachtingen.
De traditionele parochiale structuren bleven behouden en de bestaande parochiale dissen werden niet afgeschaft. Voor de armenzorg werd het religieus karakter behouden en zoveel mogelijk in het parochiaal beleid geïntegreerd.
Toch moeten we constateren dat dat we voor Poperinge daarna, bij het jaarlijks benoemen van de subalterne officieren we telkens 'de dismeesters der drie prochies' vinden waarbij we constateren dat deze dismeesters benoemd werden door de wereldse overheid.
Daarnaast werden er per parochie enkele assistenten benoemd die weliswaar jaarlijks terug aangesteld werden maar wel lange jaren dienst deden. Deze werkten echter niet alleen binnen de jurisdictie of het wereldse territorium van Poperinge maar tevens voor de parochianen die buiten de jurisdictie vielen. Daarbij denken we voornamelijk aan de bewoners van de heerlijkheden van het Zwynland die onder 'de klokke' van één van de Poperingse parochies konden vallen.

We geven hier deze akte integraal:

5 maart 1546 – Centen voor het onderhouden van het lof van Maria - SAP¨394 - Folio 105

Als hedent desen V-de in maerte xvc xlv tich

so compareerde voor scepenen vande stede van Poperinghe Willem Schrolinck - Ghilen Makeblide - Ghilen Hazebaert - meester Christiaen de Roo ende Gillis Pieren –
Daneel Canin en Sandrine zyn wyf -
de welcke comparanten vut goeder jonste ende caritaten omme tonderhouden vande ghemeene aermen vut puerer aelmoesen –
upghedreghen ende ghetransporteert hebben
ende by desen presenten letteren - updraghen ende transporteren een zeker brief ende losrente van xvij pond parisis sjaers
in daten den xxix in novembre in xvc xxxij – 1532 -
sprekende up Jacop Baert naer het vutwisen vande rentebriefven ende dat inde handen van dischmeesters - te weeten Jan de Reckemaeker - Jan Makeblide ende Pieter vander Wallen – de welcken hemlieden - huerlieder naercommers ende ooctgoet van den selven dasschen verbinden ende belasten in tonderhouden van tghuendt dies zylieder begheren zyn

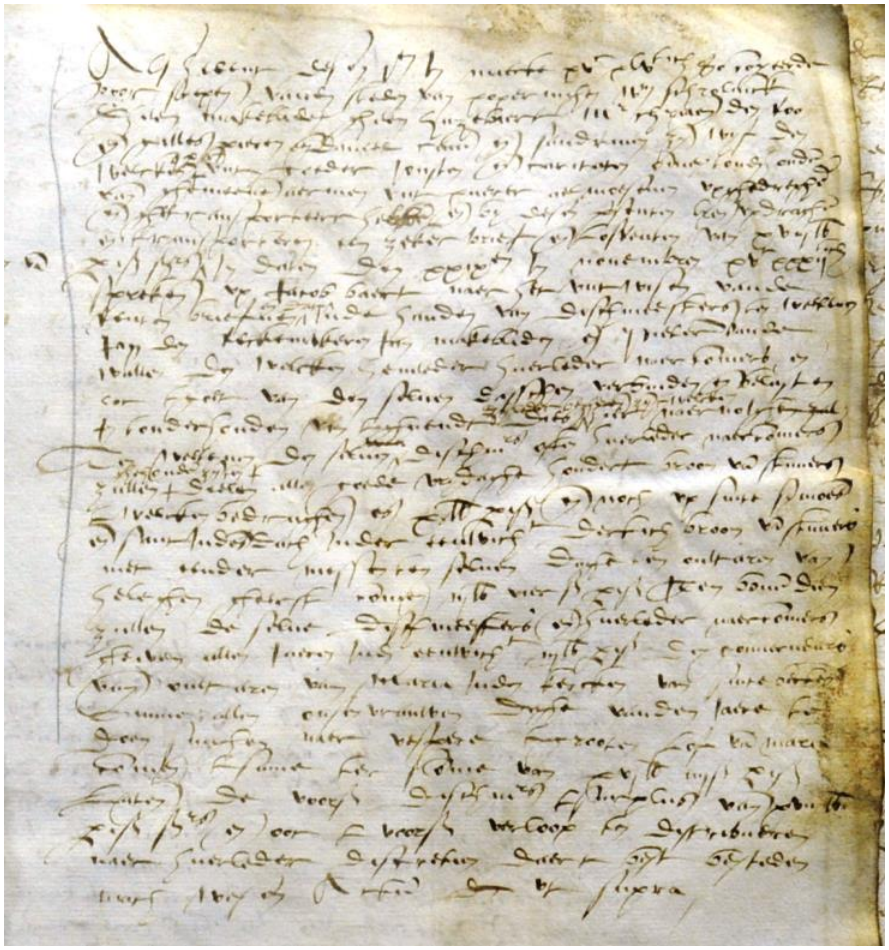

twelcken hier naervolght
te wetenen de selven dichmeester ofte huerlieder naercommers zullen ghehouden zyn ten deelen alle goede vrydaghe hondert broon van stuvers twelcken bedraghende es x pond parisis ende noch up Sinte Simons ende Sint Judasdach - *28ste oktober* - inder eeuwigheit dertich broon van stuvers met eender messen – *mis* - ten selven daghe ten oultaren van de helighen gheest commende iij pond vier scheleparisis
Item bovendien zullen dezelve dischmeesters ende huerlieder naercommers gheven allen jaeren inde eeuwychheit iij pond parisis *aan* de gouverneurs vande oultaren van Maria inden kercken van Sinte Berten omme allen onsenvrauwen daghe vanden jaere te doen singhen naer vesperen 'tgrooten lof van Maria' commende tsamen ter somme van xvj pond iiij schele parisis -
laetende de voorseide dischmeesters tsurplus vande xvij pond parisis sjaers ende ooc tvoorseide verloop ten distribueren naer huerleder discretie daer tbest besteden mach wesen
Actum ut supra

Men blijft aandringen bij Jakob de Hondt opdat hij het geïnde geld zou willen brengen naar de stadsontvanger.

11 maart 1546 - Jacob De Hondt moet zijn geld doorstorten! – Resoluties – SAP 467 - Folio 49

Als heedent desen xi in maerte xvc vyfenveertich zo was gheraemt ende gheconsenteert by wetten ende raden dat men tresoriers lasten zouden ten innenen **alle de schulden** diemen der steden schuldich es ende zonderlinghe de penninghen dies **Jacob de Hondt** onder hem heeft rusten, dat men op hem die innen zal – stellende hem Jacob onverlet up de selve ten schriers weet hy den steden eeneghen bestadich van lacaighe of anderssins ten heesschen zo hy te rade werdt
Actum ut supra – *4 maart 1545*
Ghegheven den selven ordonnancie zo was tresoreires ghelast ten selven daghe ten vuldoen tvoorschreven concept

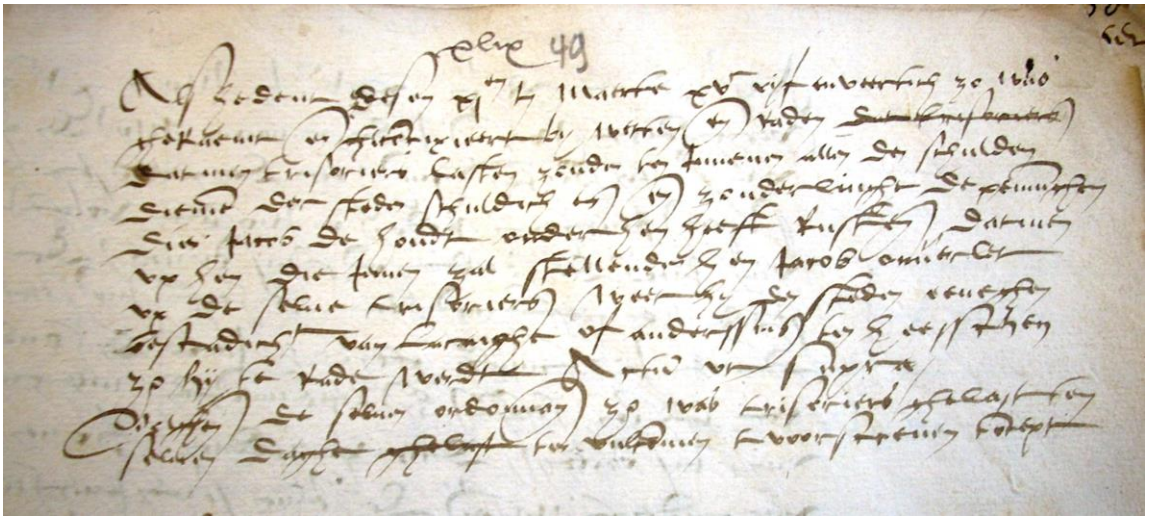

Hoewel ik niet alle woorden duidelijk gelezen krijg – is de betekenis van deze ordonnantie wel duidelijk – zo snel mogelijk alle schulden die de stad nog moet krijgen – innen, en zeker dat geld dat Jakob de Hondt nog heeft.

21 april 1546 – Bakkers mogen geen 'gesoden' koeken bakken – Resoluties A

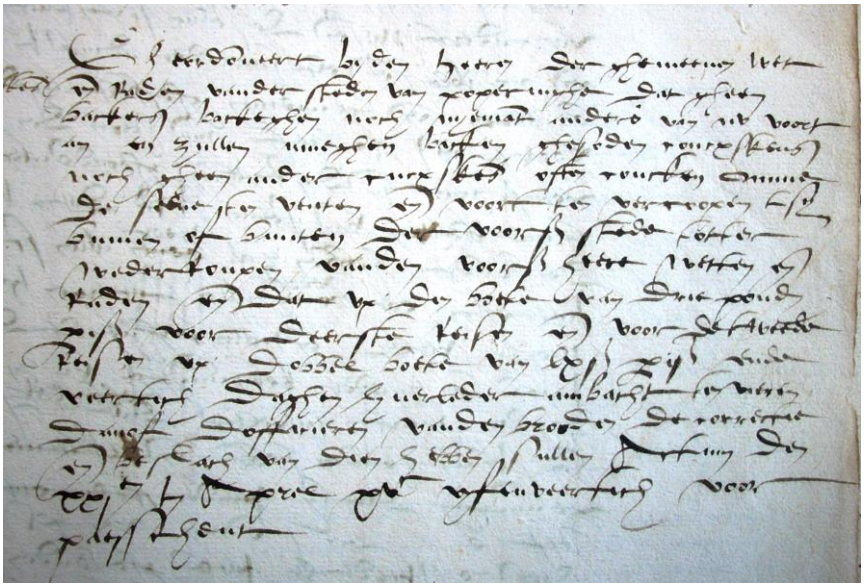

Aansluitend bij het plakkaat van Keizer Karel – is het onderstaande besluit ook wel te begrijpen.

Gheordonneert byden heeren der ghemeenen wet ende raeden vander stede van Poperinghe dat gheen backers, backeghen noch nyemant anders van nu voort an en zullen mueghen backen **ghesoden coucxskens** ; noch gheen ander

coucxkens ofte coucken omme de selve te venten ende voort te vercoopen,
tsy binnen of buuten de voorseyde stede totter wederroupen van den voorseyde heere, wetten ende raeden
ende dat op de boete van drye ponden x schelle van d'eerste reyse ende voor de tweede reise up dobbel boete van lxi pond s schele ende veertich daghen huerlieder ambacht te vueren danaf d'officieren van den broode de correctie en beslach van dien hebben sullen
Actum den xxiste april xvc vijfenveertich voor paeschent

Dit lijkt mij een heel eigenaardig besluit te zijn. Het komt er dus op neer dat de bakkers of bakkerinnen geen 'gesoden koekjes' – nog andere koeken - meer mogen om deze te 'venten' of te verkopen. 'Gesoden' wilt zoveel zeggen als 'gekookt', wat dan wel 'gekookte' koekjes waren, blijft voor mij onduidelijk – of het zou moeten zijn dat er hier sprake is van koeken met een vulling die 'gekookt' is, wat wel kan.
Waarschijnlijk is de reden tot dit besluit, het idee dat men alle graan voor brood diende te gebruiken en niets mocht verkwisten aan 'koeken'.

30 april 1546 – Toezicht op het onderwijs

In 'Nieuwe bijdragen voor regtsgeleerdheid en wetgeving, Volume 5' *door J. van Hall en B.J. Lintelo De Geer, schrijft men het volgende:*
En daar Karel het onderwijs nauw met de godsdienst verbonden achtte, zegt hij in zijn plakkaart vna de 30ste april 1546,
Dat niemand, van wat state of conditie hij zij, openbare school houden mag, om die jonghe kinderen, knechtgens ofte meyskens te leeren lesen, schriven, spreken in wat tale dat zij, ten zij dat hij al voren bij den principalen officieren van de plecken, ende van den pastoor ende prochiaan van der prochiekercke onder de welcke hij zal willen resideren, ofte van den capitelen ofte scholasteren, die daer op van ouds regaerd ende superintendentie gehad hebben, gheadmitteert ende gheapprobeert zij'.
Daarbij moest vooral gelet worden, dat lieden van goede faam en geenszins verdacht van 'quaede leering' werden aangesteld.

Zou dat kunnen te maken hebben met het feit dat men in 1546 een nieuwe 'schoolmeester' te Poperinghe aanstelde. Hier werd immers Christiaen Lauwers vervangen door Christiaen Puppen of Poppen.

24 mei 1546 – **Salaris van de schoolmeester Poppen** - Resoluties

Als heedent den xxiiijste in meye xvc xlvi tich
zo was by wetten ende raden vander steden van Poperinghe
meester **Christiaen Puppen** scholemeester
gheconsenteert van nu voordan ten heffene tvullen pentioen dat meester **Christiaen Lauwers** ghehadt heeft zyn voorgangher alzo langhe als hy hier scholemeester ghezyn heeft - bedraghende ter somme van acht ponden grooten
ende zal metten eersten drien maenden van pentioen de selven salaris heffen ende dat al totte wederrouppen van de wetten ende raden – alzo langhe dat hy zijn ambt van meester houden zal

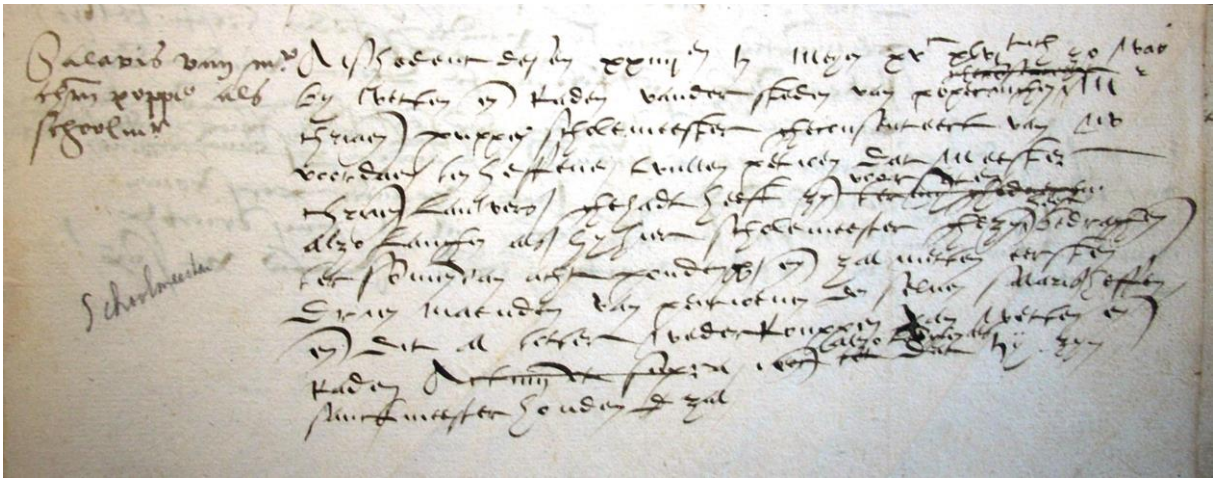

Meester Christiaen Puppen krijgt nu het salaris – van 8 ponden grooten - dat zijn voorganger Christiaen Lauwers kreeg.

25 mei 1546 - De rekening van Jacob De Hondt – Resoluties

Op de 25ste mei 1546 is er weer een grote vergadering te Poperinge, waarbij ook de prelaat **Gerard D'Hamericourt** *zelf aanwezig is.*
Hij probeert wijs te geraken uit de stadsfinanciën en heeft een lang onderhoud met Jacob de Hondt onder vier ogen, waarbij hij hem wijst op de gevolgen van zijn financiële verrichtingen. Jacob de Hondt dient zijn rekening van de graanverkoop meteen op te maken en over te leveren aan het magistraat en zijn rekening voor de helft meteen te betalen.
Hij krijgt natuurlijk wel verder de kans om zijn eigen schuldenaars ook te vervolgen en hen tot betalen te verplichten.

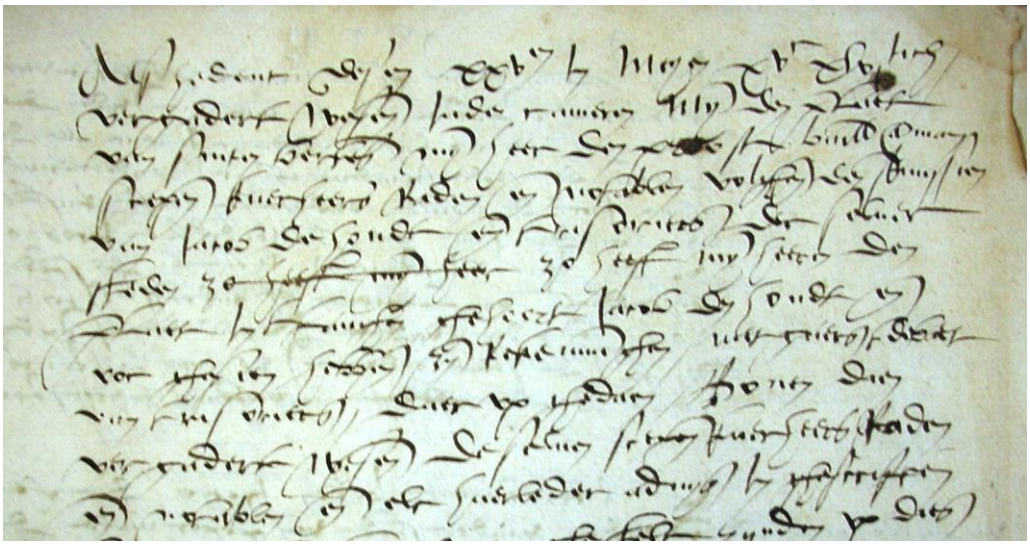

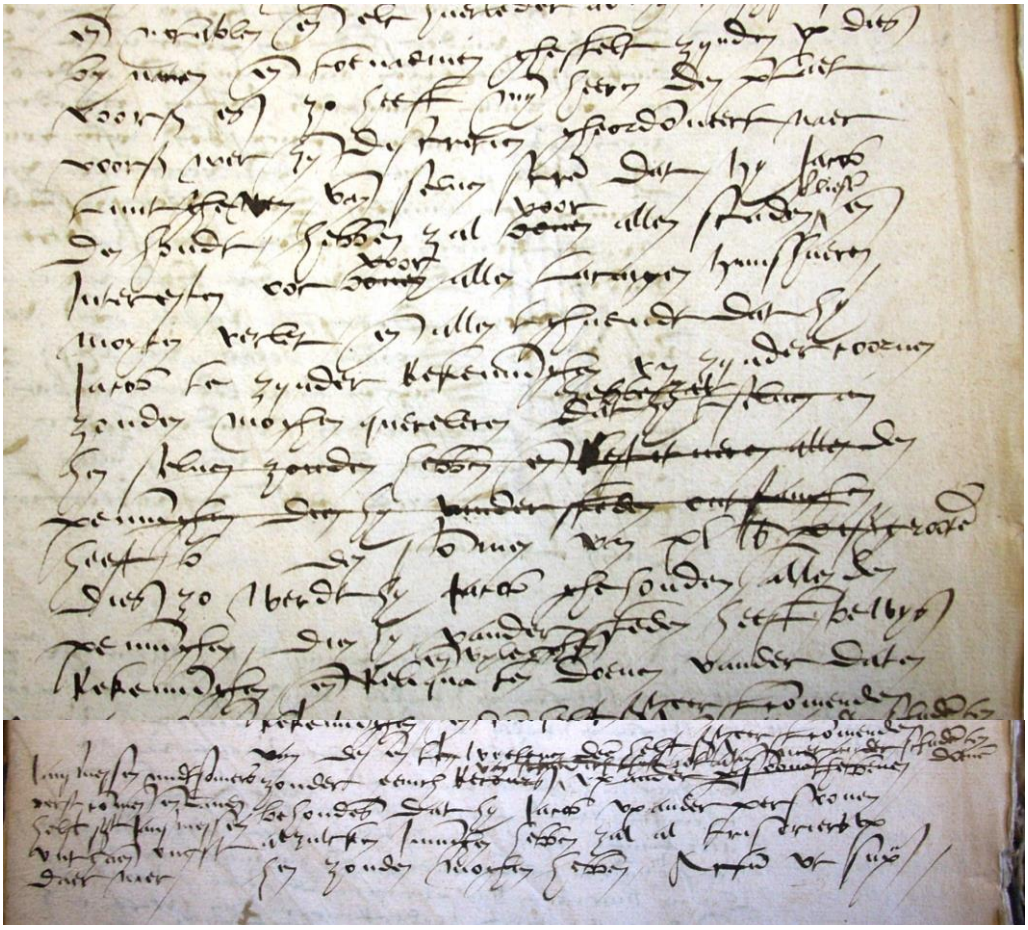

Als hedent den xxvste in meye xvc xlvtich vergadert wesende inde cameren,
mynhere den prelaet van Sinten Bertens, myn heer den proost, bailliu, aman, scepenen, kuerheers, raden ende notablen
volghende den bryfven van **Jacob de Hondt** ende tresoriers der selver steden
zo heeft myn heeren den prelaet int langhen ghehoort **Jacob de Hondt**
ende ooc ghesien hebbende zyn rekeninghen
metgaeders tdebat van de tresoriers daer up ghedaen - ghonen dien vergadert wesende -
de selven scepenen kuerheers taden ende notablen ende elc huerlieder advis in ghescriften
By namen ende toenaemen ghestelt zynde up dies vooschreven es,
zo heeft myn heeren den prelaet voorseid - naer zyn discretien –
gheordonneert naer tuutgheven van de selven scriven dat hy **Jacob De Hondt** hebben zal voor allen schaden, verlies ende interceptien –
ooc voor alle lacaigen - nuissieren - moyten - verlet ende allen tghuendt da hy Jacob te zynder rekeninghe van zynder coornen zouden moghen querileren …
ende omme van xl pond grooten -
dies zo werdt hy Jacob ghehouden alle de peninghen dien hy vander steden heeft bewys, rekeninghe ende reliqua te doenen vander daten van desen totter vereffenen der helft …
Zonder eenich recours up
Behoudens dat hy Jacob up ander persoonen alzulcken inninghen hebben zal al tresoriers up hem zouden moghen hebben
Actum ut supra

17 juni 1546 – ’t Gaaischieten van St. Sebastiaan uitgesteld - Resoluties A

En ook in het kader van het keizerlijk plakkaat op het koren, is het onderstaande besluit te begrijpen. In tijden van schaarste van graan, lijkt het niet opportuun om het 'gaaischieten' en de daarbij horende 'drinkgelagen' te organiseren.

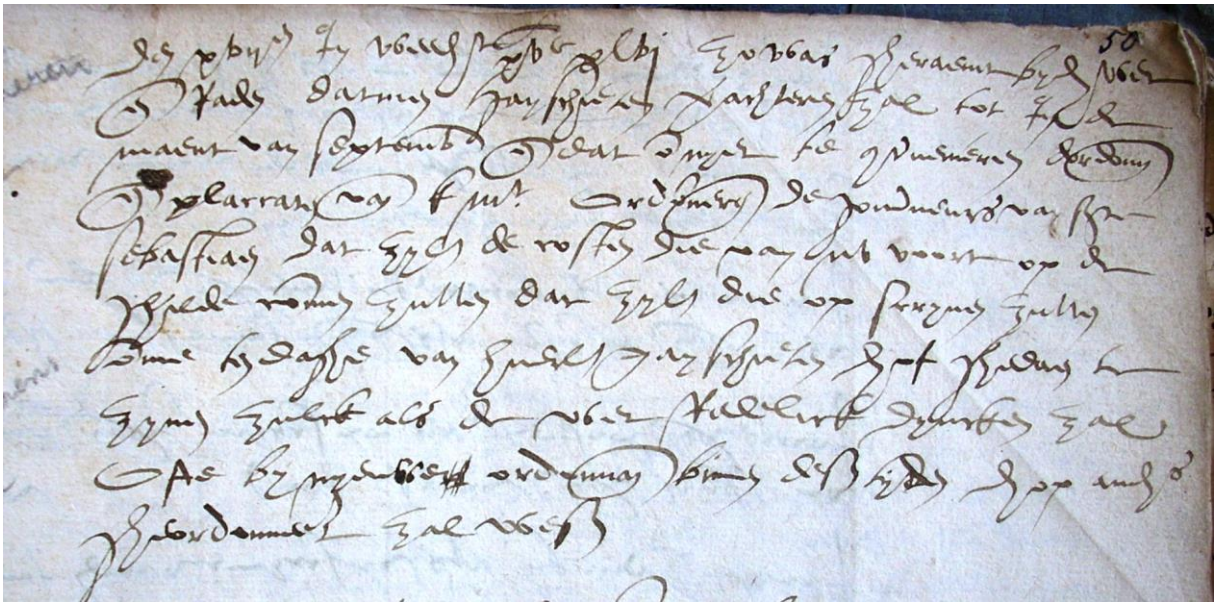

Den xvij in weedemaant xvc xcvi
zo was gheraemt byden wetten ende raeden
dat men **tgayschieten** verachteren zal tot in de maent van september
ende dat om nyet te graveren **in dordonnantien ende placcaten van sijne majesteit**
ordonnerende de gouverneurs van St. Sebastiaen
dat zijlieden de costen die men van nu voort op de ghilde commen zullen dat zylieden die op scryven zullen omme ten daghe van huerlieden gayschieten daerof ghedaen te zynen zullen
als de wet raedelick dyncken zal ofte by nyeuwe ordonnantie binnen den tyd daerop gheordonneert zal wesen.

15 Juni 1546 – **De Nieuwe draperie te Poperinghe** - Resoluties A

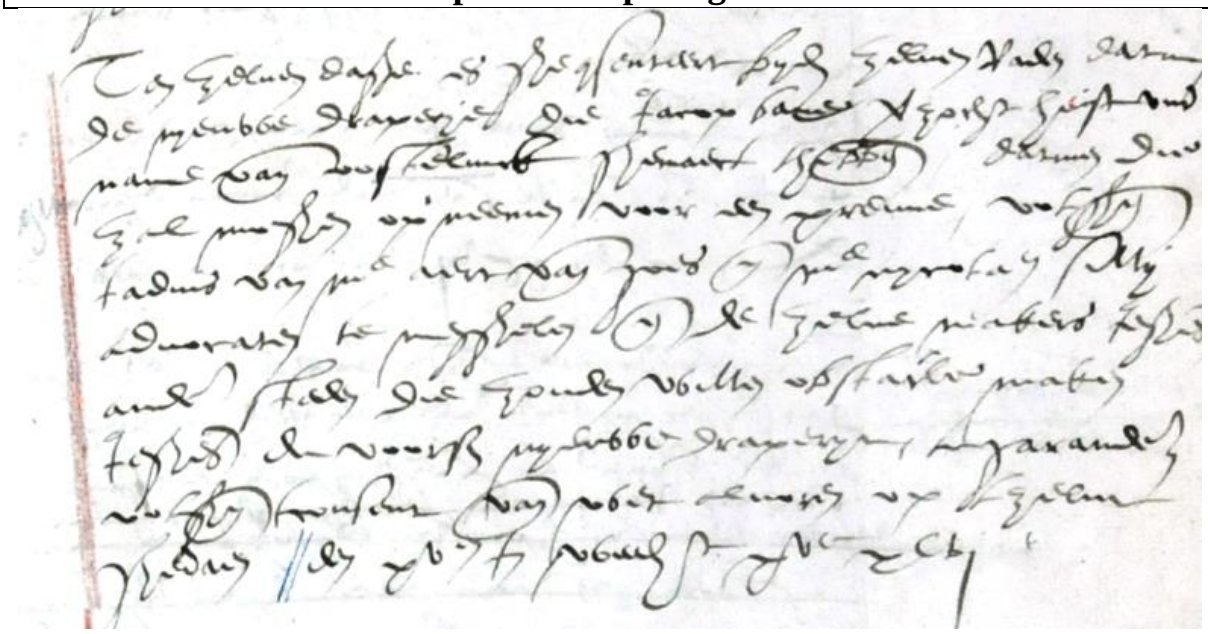

Gheconsenteert by de raeden dat men **de nieuwe draperye** die **Jacob Baene** verzocht heeft, uut namene van de oosterlynck, ghemaeckt 't hebbene,
dat men die zal moghen opnemen voor eene preuve, volghens 't advys van meester **Aert van der Goes ende meester Nycolaes Silly,** advocaten van Mechelen ende de zelve maeckers jeghens andere steden die zouden willen obstacle maecken,
jeghens de voorseyde nieuwe draperie, te garanderen volghens 't consent van de wet
Ghedaen 15de in wedemaent 1546

*Welke '***nieuwe draperie'** *dat Jacob Baene mocht uitproberen onder de bescherming van de twee advocaten van Mechelen – is met dit besluit niet duidelijk. In het boek '*Duizend jaar Gouda: een stadsgeschiedenis' geredigeerd door P. H. A. M. Abels – *schrijft men dat de 'nieuwe' draperie lichter was dan de 'oude' draperie.*
De combinatie korter fabricagetijd en lichter kwaliteit verlaagde de productiekosten en zorgde ervoor dat nieuwe stoffen, als saai, fustein, armijn en grein goedkoper konden worden geleverd dan vroeger het geval was.
De saaien werden van kamwol vervaardigd, de fusteinen hadden een ketting van katoen of linnen en een inslag van gekamde of gekaarde wol. In de greinen was kameel- of gietenhaar verwerkt.
Nogmaals, welke nieuwe draperie Jacob Baene mocht uitproberen blijft onbekend, maar zeker is dat nieuwe technieken uitgeprobeerd werden.

16 Juli 1546 - De barbiers mogen geen aders meer laten of 'bussen'

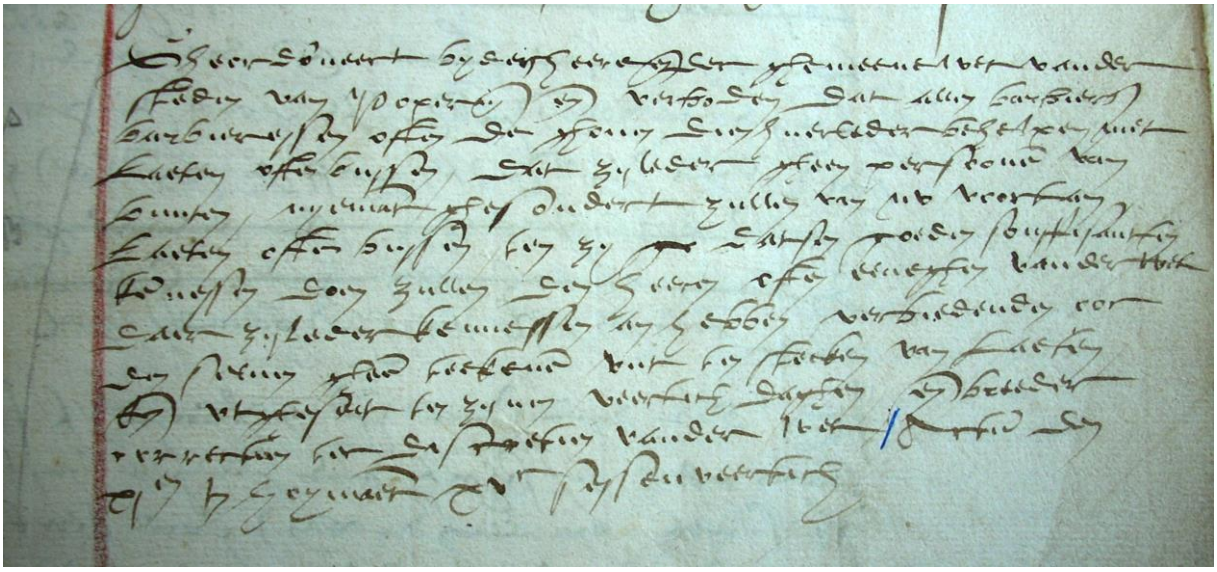

Ook op het vlak van de gezondheidszorg kregen we een nieuw verbod.
16 in hooimaent 1546
Gheordonneert by den heere ende de ghemeene wet van der stede van Poperinghe ende verboden dat alle barbiers, barbierressen ofte deghonne die heurlieden behelpen met laeten ofte bussen, dat zy gheen persoonen van buuten, nyemant ghesondert, sullen van nu voortaen laeten ofte bussen, ten sy dat sy goeden souffisanten kennisse doen sullen, den heere ofte eenighe van der wet, daer sylieden kennesse van hebben.
Verbiedende ooc an de selve gheen teeckens uut te steken van laeten, up peyne uutghestelt te syne 40 daghen ende breeder correctie, ter discretie van de wet.

‘Laeten’ *kan hier gelezen worden als ‘aderlaten’ of het open snijden van de aders om een deel bloed te laten weglopen.*
‘Bussen’ *gingen we opzoeken in het Glossarium van Stallaert, en daar lezen we het volgende:*
BUSSEN, laatkoppen zetten – *met de volgende voorbeeldzin:* wordt wel scherpelyck verboden… aen een iegelyck … hemlieden te onderwinden met meesteren ofte cureren, te laeten, te bussen ofte te barbieren. *Wat alleszins duidt op dezelfde betekenis.*
En met dergelijk besluit probeerde men de ‘ongeschoolde’ barbiers te beletten deze ‘medische’ praktijken nog uit te voeren en dit ten voordele van de meesters chirurgijns die wel een ‘praktische’ opleiding genoten hadden.

27 oktober 1546 – Salarissen – Resoluties A – Folio 50

Jan Godduit filius Ghilein als refectiemeester van de jare xvc xlv tich es gheconsenteert voor syn vacatien xl pon parisis metsgaders groote wercken die int zelve jaer ghedaen zyn.
Jan Melis als controlleur van de zelve jare also veel van assisen als van de imposte tsamen xx pon parisis
Jacob van de Goosteene als opscryver van de imposte up ’t beuers van de voorseide jan – viii pon parisis
Jan Melis van tcollecteren van den impost op de beestaille ende ander coopmanscepe – xviiij pond parisis
Actum den xxvij in october xvc xlvj

Geen bomen leggen langs de kerkmuur

’t Es gheordonneert ende verboden by den heere, wet ende raden dat hem nyement en vervoordere eenighe boomen ofte ander houte te legghen noch te smyten op een roe naer eenighe kerckemueren ende dat op de dobbel boete van lx schele te weten iij pond parisis ten proffytte van de heere, telcken als de zelve bevinden zal.

Niet schieten op de duiven
Item dat nyemant ooc hem en vervoordere te smyten met steenen ofte te schieten met eenighe instrumenten ofte ghescutte op eenighe van de drie kercken
tzy op duven ofte andere voghelen
ende dat op de boete van xx schele parisis ende noch boven dien de schade die zylieden gheerne zullen hebben te bueren ende te betalen ofte indien dat zylieden nyet solvent en zyn, daeraf arbitralic ghecorrigeert te zyne ter discretie van de wet ende men zal daer boven verhalen op vader, moeder ofte huerlieden meester of vrauwe ende zo wie tzelve bringhen zal ter kennesse van de heere, zal hebben den helft van de boete

Es inghelicx gheordonneert dat men van nu voort gheen steenen ende brycken meer en zal lossen noch houden staenen op ’t kerkhof van St. Bertins boven de drie laghen -
op de boete van xx schele parisis, den helft ten proffytte vanden heere ende dander helft ten proffytte van de kercke
Item dat men ooc nyet lossen noch stellen en zal eenich goet ter upslagh - zy en zullen dat

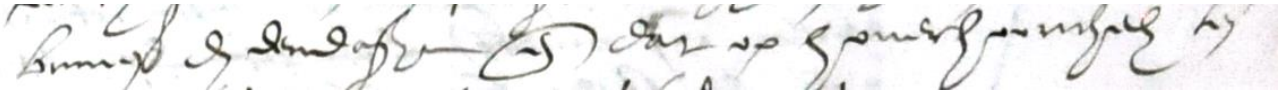

weder bringhen de den daghe ende ende dat op houver hooriched - *voor mij niet duidelijk leesbaar* - ten zy dat de cauchie verboden es.

27 oktober 1546 – **Aanwezigheid op de raden** - Resoluties A – folio 51

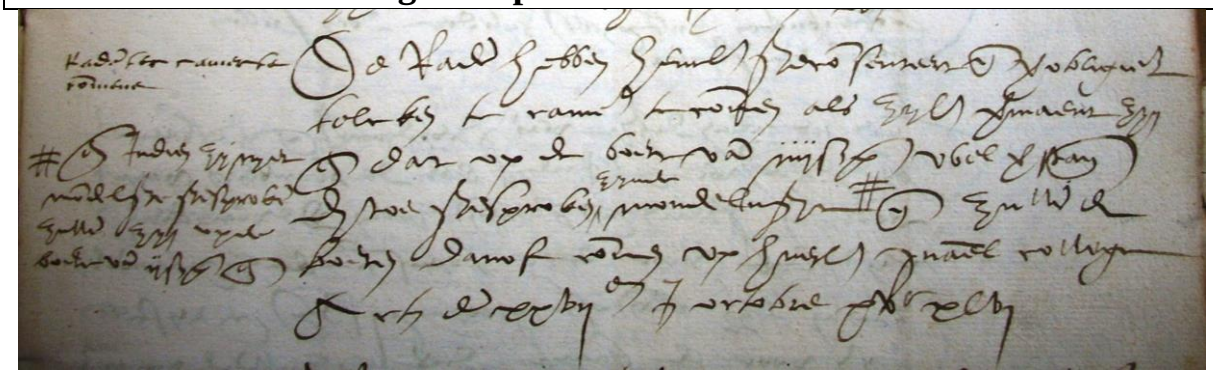

De raden hebben hemlieden gheconsenteert ende verobligeert telcken te camere te commen als zijlieden vermaent zyn
ende dat up de boete van iiij schele parisis
wel verstaende daertoe ghesprooken zynde mondelinghe ende indien zy nyet mondelinhge ghesproken zullen zyn op de boete van ij schele parisis
ende zullen boeten danof commen up hemlieden generael college
Actum de xxvij de in october xvc xlvj

15 november 1546 – **Een zegel van zaken met Sint Berten** – Resoluties A

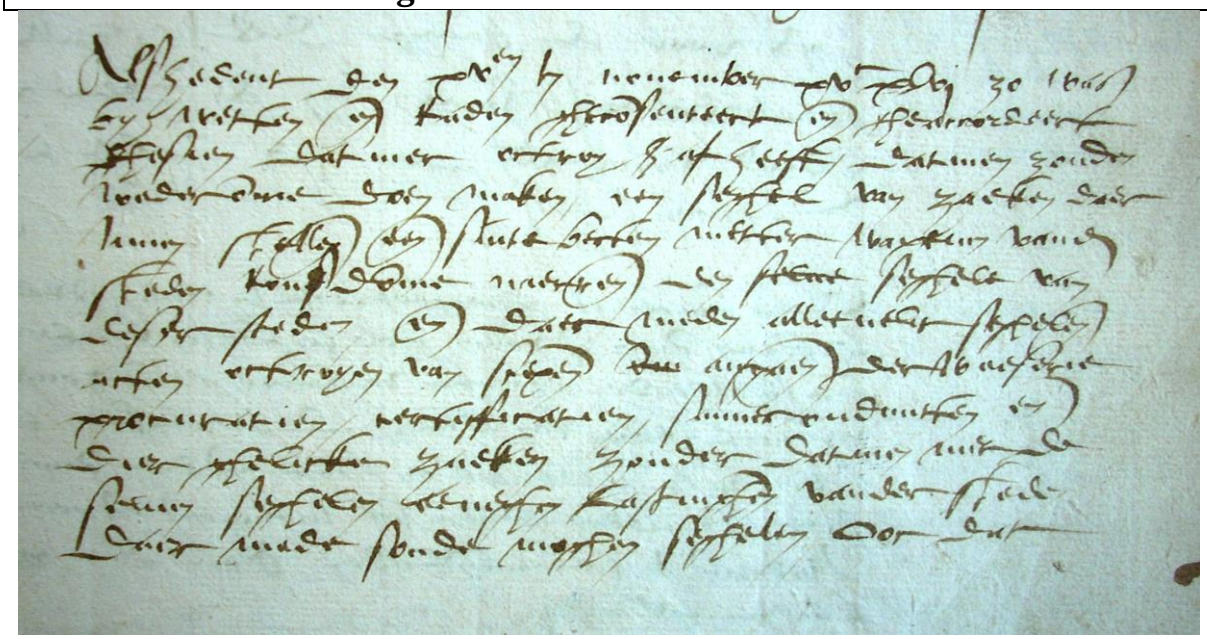

Als hedent den xvde in november xvc xlvi
zo was by wetten ende raden gheconsenteert ende gheaccordeert ghesyen dat men octroy daeraf gheeft –
dat men zoude waerduerre doen maken een seghel van zaeken
daer innen stellende een **Sint Berten metter wapen vanden stede ronsdomme**
naeren den seghel van deser stede
ende daer mede alleenelic seghelen acten, octroyen van scepenen, angaende de weeserie, procuratien, certifificatien, stuuverconduucten ende dierghelicke zaeken zonder datmen met de selven seghele eeneghen lstinghe van den stede daermede soude moghen seghelen –
ooc dat de wetten zoo hyer vooren gheordonneert ende gheschudden es

daer en sullen van nu voortan nyet meer meughen retribueren, gheven ofte accorderen yemant dan beneden ende onder dry pondt grooten zonder consent van den rade
actum ut supra

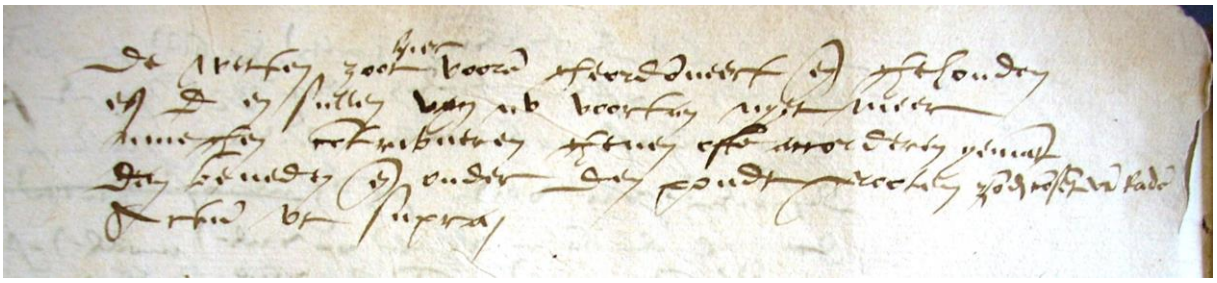

15 november – De grave van Roeulx krijgt een paard - **draperie** – folio 51 v

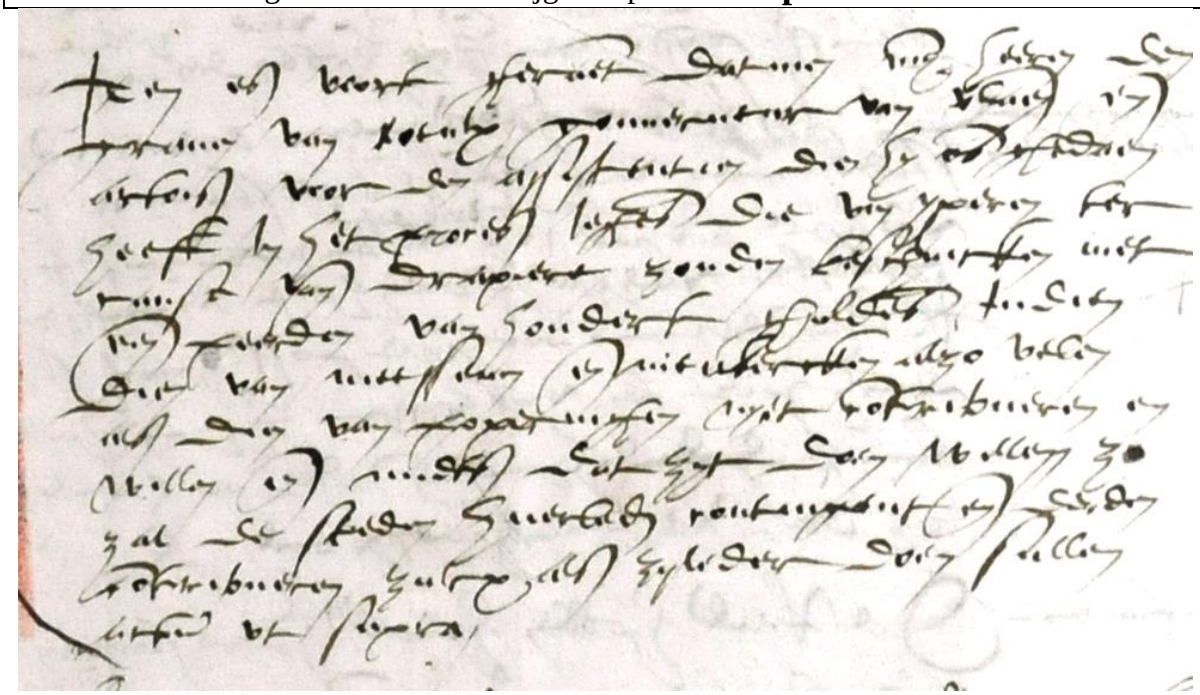

Item, es voort gheraemt dat men myn heere **den grave van Roeulx**, gouverneur van Vlaenderen ende Artois, voor de assistentien die hy ons ghedaen heeft in het proces jeghens die van Yperen ter cause van **de draperie**,
zoude beschencken met eenen peerde van hondert ghuldens , indien die van meesene ende Nieuwkercken alzo vele als die van Poperinghe nyet contribueren en willen, ende midts da zy ’t doen willen, zo zal de stede huerlieden contingent een derde contribueren zulcx als zylieder doen sullen.
Actum ut supra

Deze graaf van Roeulx was **Adrien de Croy**, *ridder van het gulden vlies.*
Via Wikipedia leren we dat Adriaen de Croy de zoon was van Ferry van Croy en Lamberte de Brimeu en dat hij zijn opvoeding kreeg, samen met de latere keizer Karel, van wie hij een der nauwste vertrouwelingen was.
In 1519 werd hij ridder in de Orde van het Gulden Vlies.. Bij de dood van zijn vader in 1524 wordt hij belast met het strategisch belangrijke stadhouderschap van Artesië.
Ter gelegenheid van de kroning van zijn beschermheer tot keizer in Bologna – 1531 - werd hij verheven tot eerste graaf van Le Roeulx.

Als militair onderscheidde Adriaan zich in de oorlog die in 1532 tegen het Ottomaanse Rijk werd uitgevochten; vervolgens in de oorlogen met Frankrijk.

Karel stuurde Adriaan in het najaar van 1539 als gezant naar het opstandige gnet.Na de onderdrukking van de opstand begin 1540 benoemde hij Adriaan van Croÿ tevens tot stadhouder van Vlaanderen en gouverneur van de kasselrijen Rijsel, Dowaai en Orchies en belastte hem met de bouw van het Spanjaardenkasteel..Tijdens de belegering van Terwaan in 1553 stierf Adriaan aan zijn verwondingen.

Het is als stadhouder van Vlaanderen of de plaatsvervanger van de heer – dat men in Poperinge overweegt om de graaf een paard te schenken. Als stadhouder was hij de opperste heer om een beslissing omtrent de draperie te nemen.

15 november 1546 – **De brouwers en warrandeerders** - Resoluties A – Folio 51 verso

Item ten zelven daghe was gheordonnert ende ghestatueert byden heere - wet ende raden
dat de brauwers van nu voortan gheven ende betalen zullen
de waerdeerders van de bierre voor elck brauste die zy waranderen zullen –
tzy cleen ofte groot –
iij schele parisis ende een schele x schele voor de knape –
dus zo zullen voorseyde brauwers onghehouden zijn de zelve warrendeerders van nu voortan meer **het inbyt** te gheven
Actum ut supra

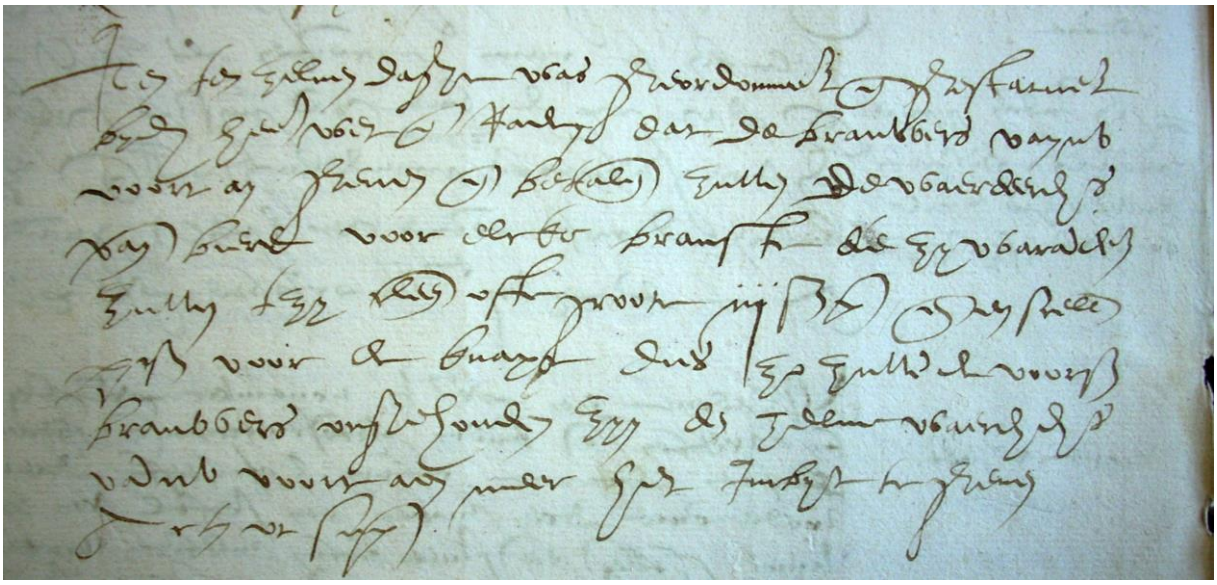

De warrandeerders van de biere – krijgen vanaf nu geen 'inbyt' meer als ze het bier gaan warranderen bij de brouwers.
Inbijt wordt door het WNT omschreven als: Ontbijt. Kil. inbijt, ientaculum, praniolum. Zoo nog heden in het WVla. Zie *De Bo* 456 op inbijt, doch het woord heeft daar de ruimere beteekenis *aanvang, begin* aangenomen, terwijl die van *ontbijt* aan inbeet is eigen gebleven. Vgl. inbeet.

Hongersnood

Dat het arme of ‘diere’ tijden waren blijkt onder andere uit het ‘Memorieboek der stad Ghent van 't jaar 1301 tot 1793. Deel 2 van Andreas van Heule. *Hier in staat er het volgende:*

Item, in dit jaer ende scependom galt de taerwe vij schellingen vi deniers grooten, ende ooc viii schellingen grooten 't halstere, ende djaer hier te vooren had **seer dieren tijt** gheweest, ende eer den ougst quam, galt de tarwe meer dan neghen schellingen grooten 't halstere.
[In dit jaer was groote dierte van coorene, ende van Kersmesse voort wart de dierte lanxst zo meerdere, zo dat men voor den ougst de tarwe cocht xviij schellinghen den sack, ende de rogghe xiij schellynghen grooten ghentsche mate, **ende het moeste al commen van Oostwaert** ende van beneden, daer mede dese landen ende steden ghespijst worden; want van Doornick, Rijssele, Douay, Arien ende alle andere steden van daer 't selve plach te commene, **daer was de dierte noch veel meerdere**;
want het cooren moeste van hier derwart varen ofte zy zouden van hongher vergaen hebben, so dat de gone die van Paris quamen **storven van grooten hongher ende ghebreke**; want al hadden zy ghelt, zy en hadden gheen coorne nochte broot, ende daer men 't te coope vont moeste men 't by provisie deelen. (Pr. Ar.B.)]

Gevonden door Eric Aerts

Voorzijde: Wapenschild met het wapen van Oostenrijk en Habsburg gelegen op een kruis welke de binnenrand doorbreekt.
Tekst: GEORGI / IVS. ABA / AVSTRIA / EPS. LEO (of variant).
Voluit: Georgius ab Austria episcopus Leodiensis. Dit betekent: Georgius van Oostenrijk bisschop van Luik.

Site – Metaaldetectie
https://metaaldetectievlaanderen.wordpress.com/2017/09/13/brule-van-4-sols-1546-george-van-oostenrijk/